

Pokolenie iGeneration (Z) i Alfa: analiza w kontekście sytuacji politycznej i zmian społecznych na Ukrainie

Liudmyla Kryvachuk

Ważnym fundamentem każdego demokratycznego państwa jest aktywne, wpływowe i rozwinięte społeczeństwo obywatelskie, które odgrywa jedną z kluczowych ról we wdrażaniu zmian społecznych, efektywnym rządzeniu, administracji publicznej i rozwiązywaniu problemów na poziomie lokalnym. Biorąc pod uwagę społeczeństwo obywatelskie jako przestrzeń, w której obywatele reprezentują swoje interesy i prowadzą społecznie ważną działalność, biorąc odpowiedzialność za dobro wspólne, staje się oczywiste, jak ważny jest udział młodzieży w tych procesach.

I właśnie potencjał młodzieży, energia i wytrwałość młodych ludzi daje możliwość dokonać ważnych zmian mających na celu ochronę interesów narodowych i budowę Ukrainy. Potwierdza to aktywna postawa obywatelska młodzieży w okresie Rewolucji Godności, aneksji Krymu i militarnej agresji Federacji Rosyjskiej na wschodzie Ukrainy. Jak w tym kontekście stwierdza O. Lubrani, koordynator ONZ na Ukrainie, młodzi ludzie mają nieograniczone możliwości promowania innowacji i zmian w społeczeństwie. Może to pomóc w osiągnięciu Celów Zrównoważonego Rozwoju, które światowi przywódcy zobowiązali się osiągnąć do 2030 roku⁶⁰⁹.

Pokolenie jako grupa społeczna nawiązuje ze sobą określoną więź, której celem jest wspólne tworzenie i zarazem możliwość obiektywnego określenia jej jako odrębności społecznej. Poszczególni członkowie grupy społecznej tworzącej dane pokolenie

609 Аналітичний звіт „Про становище молоді в Україні”, підготовлений робочою групою ООН у справах молоді, United Nations in Ukraine, Kijów 2019, s. 5.

mają wobec siebie samych podobne oczekiwania i w podobny sposób o sobie myślą, tworząc tym samym charakterystyczny sposób pojmowania rzeczywistości oraz dookreślania stosunku do istotnych wydarzeń historycznych⁶¹⁰.

Warto również zauważyć, że pokolenie tworzy się wokół ważnych wydarzeń, pierwszego traumatycznego doświadczenia. Wydarzenie zaś, to pierwsza w życiu zbiorowość, wspólnie doświadczone świadome przeżycie, które formułuje ową zbiorowość na dalsze lata. „Pokolenie tworzone przez to samo wydarzenie będzie zawsze różne od innego, kształtowanego przez wydarzenie inne (...) niezależnie od tego czy dzielić je będzie różnica roku czy piętnastu lat. To wydarzenia tworzą pokolenia”⁶¹¹. Każde pokolenie buduje swoje ideały i priorytety na podstawie zastanej rzeczywistości, możliwości, jakie ona oferuje, i poszukiwania optymalnego kierunku rozwoju i tworzenia generacji.

W tym kontekście ważne zwrócić uwagę na „czynniki pokoleniotwórcze”, do których według J. Petersena można zaliczyć: wspólne pierwiastki wykształcenia, kontakty osobiste, wspólne przeżycia („przeżycia pokoleniowe”), uleganie wspólnym przywódcom oraz wspólny front przeciw starszemu pokoleniu⁶¹². W stosunku do procesów tworzenia pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie w trudnej sytuacji politycznych i społecznych zmian w państwie, szczególną rolę odgrywają „przeżycia pokoleniowe”, traktowane przez J. Petersena jako: „wielkie wstrząsy duchowe, które przypadając na lata młodości, stają się wspólnym dziedzictwem młodych, systemem bodźców, na jakie młodzi z natury rzeczy reagują najżywiej, czyniąc z tych bodźców moment wyróżniający młodych od tych, którzy (z racji różnicy wieku) nie przeżyli danego wstrząsu w sposób równie decydujący”⁶¹³. Do takich „przeżyć pokoleniowych” na Ukrainie dotyczących pokolenia iGeneration (Z) i Alfa zaliczamy: Rewolucja

610 E. Karmolińska-Jagodzik, „Komunikacja międzypokoleniowa – rozważania wokół różnic kulturowych”, *Studia edukacyjne*, 2012, nr 21, s. 194.

611 J. Garewicz, „Pokolenie jako kategoria socjologiczna”, *Studia socjologiczne*, 1983, nr 1, 1983, s. 77.

612 M. Wallis, „Koncepcje biologiczne w humanistyce”, [w:] *Fragmety filozoficzne, seria druga*, Warszawa 1959, s. 327.

613 K. Wyka, *Pokolenia literackie*, Kraków 1977, s. 50.

Pomarańczowa (2004), Rewolucja Godności (2014), wojna hybrydowa (od roku 2014).

Celem niniejszego opracowania jest próba analizy i określenia specyfiki pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie ze względu na procesy polityczne i zmiany społeczne, przechodzące w społeczeństwie ukraińskim.

POJĘCIE POKOLENIA A PODSTAWOWE GENERACJE

Tworzenie się nowych pokoleń, kształtowanie tożsamości pokoleniowej oraz zmiana pokoleń to zjawiska obszernie analizowane w naukach społecznych. Jednak, ze względu na przedmiot badania, w niniejszym opracowaniu skupimy się krótko na niezbędnych z perspektywy rozpatrywanego zagadnienia definicjach pojęcia pokolenia.

Punktem wyjścia do konceptualizacji problematyki pokolenia, definiowania pojęcia „pokolenie” było podejście socjologa Karla Mannheim’a, przedstawione i opublikowane w eseju w 1928 r. pt. „Problem pokoleń” („Das Problem der Generationen”)⁶¹⁴ w renomowanym czasopiśmie *Kölner Vierteljahreshefte für Soziologie*. Według niemieckiego socjologa wiedzy nie wystarczy urodzić się w tym samym czasie i na tym samym obszarze kulturowym. Wprowadzona przez K. Mannheim’a kategoria pokolenia jako rzeczywistości odnosi się do ludzi, których łączy wspólne umiejscowienie w procesach społecznych i historycznych. Dlatego w ramach pokolenia K. Mannheim wyróżnia osobne jednostki pokoleniowe, które spaja wspólna świadomość doświadczanego losu, jednakże postawy, cele oraz zasady działania i interpretowania rzeczywistości⁶¹⁵.

W koncepcji B. Gołębiowskiego pokolenie to: „(...) określona liczba roczników urodzenia o odmiennych ważnych cechach – w stosunku do poprzedniego pokolenia, jako ogniwa genealogii kulturowej – aspiracji i postaw oraz aktywności, które to cechy

614 K. Mannheim, „Das Problem der Generationen”, *Kölner Vierteljahreshefte für Soziologie*, 1928, Heft 7, s. 11-330.

615 K. Mannheim, „Das Problem der Generationen, neu gelesen. Generationen – Gruppen oder gesellschaftliche Regelung von Zeitlichkeit?”, *Zeitschrift für Soziologie*, 1985, Heft 5, s. 363-372.

można uznać za nowe elementy systemu wartości, odpowiadające zmianom w strukturze i kulturze społeczeństwa⁶¹⁶. Natomiast M. Ossowska, analizując biologiczne i kulturowe kryteria wyróżniania pokoleń oraz wpływ systemów wartości na ten proces, wskazuje, iż o pokoleniu można mówić w pięciu różnych znaczeniach: „jako o ogniwie genealogii biologicznej; jako o ogniwie genealogii kulturowej; jako o kategorii osób wyselekcjonowanych poprzez specyficzne potraktowanie zmiennej wieku, mianowicie dokonanie podziału stulecia na mniej więcej trzy pokolenia; jako o kategorii osób znajdujących się w określonej fazie życia, przechodzącej przez różne fazy swojej biografii; jako o grupie ludzi o wspólnych postawach i wspólnej hierarchii wartości ukonstytuowanych poprzez wspólne przeżywanie doniosłych doświadczeń”⁶¹⁷. W tym kontekście, zdaniem J. Mikułowski-Pomorskiego, „w sensie kulturowym o pokoleniu mówić będziemy wtedy, gdy w pewnej kategorii rówieśniczej osób znajdujących się na wyższych szczeblach dojrzewania psychicznego zajdzie proces łączenia się ich na podstawie wspólnych zainteresowań w kręgi, ze szkodą zwykle dla dotychczasowych układów”⁶¹⁸. Ze strony socjologicznej, według H. Griese, „pokolenie” traktowane jako „suma wszystkich należących do danego kręgu kulturowego osób w mniej więcej równym wieku, które na podstawie wspólnej sytuacji historyczno-społecznej wykazują podobieństwo postaw, motywacji, nastawień i systemów wartości”⁶¹⁹.

Słownikowa definicja traktuje pojęcie „pokolenie” jako „część populacji wyróżnionej ze względu na wiek: młodsza lub starsza od innych mniej więcej o czas, jaki upływa od narodzin rodziców do narodzin dzieci. Najprostszym przykładem pokolenia są grupy wieku w obrębie rodziny: dzieci, rodzice, dziadkowie itd. O ile jednak w rodzinie poszczególne pokolenia łatwo na ogół wyróżnić, o tyle w grupach większych jest to niemożliwe tak długo, jak długo operuje się jedynie kryteriami biologicznymi czy metrykalnymi.

616 B. Gołębiowski, *Dialog pokoleń. Studia nad socjologicznymi i kulturowymi zagadnieniami dialogu i następstwa pokoleń w Polsce XX wieku*, Warszawa 1980, s. 15.

617 M. Ossowska, „Koncepcja pokolenia”, *Studia Socjologiczne*, 1963, nr 2, s. 51.

618 J. Mikułowski-Pomorski, „Pokolenie jako pojęcie socjologiczne”, *Studia Socjologiczne*, 1968, nr 3-4, s. 275.

619 H.M. Griese, *Socjologiczne teorie młodzieży*, Kraków 1996, s. 80.

Pokolenie (...) różni nie wiek biologiczny, lecz przede wszystkim to, że grupy określane jako starzy i młodzi w widoczny sposób różnią się od siebie postawami, poglądami, uznawanymi wartościami, aspiracjami, sposobem życia itd. Chodzi przy tym mniej o różnice wynikające z odmienności trwałych ról społecznych czy też biologicznie uwarunkowanych dyspozycji psychologicznych, bardziej natomiast o takie, których źródłem są odmienne doświadczenia (tzw. wspólne przeżycie pokoleniowe) i perspektywy życiowe⁶²⁰. Konkludując, warto podkreślić, że możemy mówić o trzech głównych czynnikach budujących generację: wiek (czas urodzenia, wspólne dzieciństwo), wspólne doświadczenia pokoleniowy (pozytywne jak i negatywne), zastana rzeczywistość.

Przyjmując, że pokolenie to możliwa do wyodrębnienia grupa ludzi, którą łączy zbliżony czas urodzenia oraz znaczące wydarzenia na krytycznych etapach rozwoju, można wskazać na *podstawowe generacje*, a mianowicie:

the Silent Generation – urodzeni w latach 1922-1945, tzw. budowniczo-
wowie współczesnej Europy;

Baby Boomers – urodzeni w latach 1946-1964, tzw. pokolenie wyżu
demograficznego i gospodarczego boomu;

generacja X – urodzeni w latach 1965-1979, dorastający w okresie
kryzysu gospodarczego lat 70;

generacja Y (*millennialsy*) – urodzeni w latach 1980-1994, wychowani
w erze globalizacji i powszechnego dostępu do Internetu;

generacja Z (*iGeneration*) – urodzone w latach 1995-2009, wyko-
rzystujący nowe technologie, które przeniknęły wszystkie dziedziny
ich funkcjonowania.

Warto zauważyć, że jest to umowny podział generacji, który w literaturze, w tym w różnych państwach, nie jest jednoznacznie określony oraz nie odzwierciedla bezpośrednio zastępowalności pokoleń, ale dotyczy osób urodzonych w podobnym czasie i ukształtowanych przez podobne wydarzenia, przeżycia oraz doświadczenia.

620 *Encyclopedia PWN*, Warszawa 1999.

Rys. 1. Graficzna prezentacja pokoleń: Baby Boomers, X, Y, Z.

Baby boomers	Pokolenie X	Pokolenie Y	Pokolenie Z
1946-1964	1965-1979	1980-1994	1995-obecnie
<ul style="list-style-type: none"> • etos pracy • utrata pracy jako motywacja do działania • żyją, żeby pracować 	<ul style="list-style-type: none"> • praca odgrywa ważną rolę • szukanie zło- tego środka • chęć wyższej wypłaty nawet kosztem cza- su wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> • pracują żeby żyć • work-life balance • to co poza pracą daje im szczęście • 8 godzin dziennie • etyczność pracy • ok. 2 lata w jednej firmie 	<ul style="list-style-type: none"> • praca zdalna • różnorod- ność zadań • wyzwania • dynamiczne środowisko pracy • swoboda

Źródło: <http://stapler.pl/hydepark/litery-dzielace-generacje-o-roznicach-miedzy-pokoleniem-x-y>.

Australijski badacz społeczny, demograf i futurysta Mark McCrindle proponuje, by termin „pokolenie” odnosił się do kohorty ludzi urodzonych w podobnym okresie czasu, będącym w podobnym wieku i na podobnym etapie życia, ukształtowa- nych przez znaczące wydarzenia i trendy społeczne, które współ- cześnie na skutek rozwoju technologii mają charakter globalny. M. McCrindle wraz ze swoim zespołem badawczym proponuje interwał czasowy dla chronologicznego następstwa pokoleń od czasów Baby Boomers 15 lat, niezależnie od wydarzeń i okolicz- ności. Oni oznaczone za pomocą liter (X, Y, Z). Nowa kohorta to Generacja Alfa, urodzeni od 2010 do 2024 r., następna Generacja Beta (2025-2034), dalej Generacja Gamma (2035-2049), następ- nie Generacja Delta (2050-2064) itd.⁶²¹ (tabl. 1).

Tabela 1. Nowe Generacji Alfa, Beta, Gama, Delta według Marka McCrindle.

Generacja Alfa	Generacja Beta	Generacja Gamma	Generacja Delta
urodzeni 2010-2024	urodzeni 2025-2034	urodzeni 2035-2049	urodzeni 2050-2064

621 M. McCrindle, E. Wolfinger, *The ABC of XYZ: Understanding the Global generations*, Bella Vista NSW: McCrindle Research Pty Ltd, 2014, s. 5.

Źródło: opracowanie własne za: M. McCrindle, E. Wolfinger, *The ABC of XYZ: Understanding the Global generations*, Bella Vista NSW: McCrindle Research Pty Ltd, 2014, s. 5.

POKOLENIE IGENERATION (Z) (1995-2009)

Nazwa pokolenia iGeneration (Z) (ang. *Generation Z*) jest połączeniem litery *i*, jako skrótu od wyrazu *Internet* oraz wyrazu *generation*. Pokolenie iGeneration (Z) według M. McCrindle i A. Fell określa pięć cech. Jest to pokolenie: *cyfrowe (digital)*, *globalne (global)*, *społeczne (social)*, *mobilne (mobile)* i *wizualne (visual)*⁶²²:

1. Pokolenie cyfrowe (digital). Generacja Z od najmłodszych lat wykorzystuje nowe technologie, które przeniknęły wszystkie dziedziny ich funkcjonowania, jest prawie jak powietrze, którym oddychają, przenikając wszystkie obszary ich stylu życia i relacji. Dla pokolenia Z technologii cyfrowe zatępiły granice rozdzielające pracę i życie społeczne, uczenie się i rozrywkę, prywatność i publiczność. To pokolenie w znacznym stopniu zostało uspołecznione przez urządzenia ekranowe, informacje zdobywa klikając na ekran swojego urządzenia. Generacja Z żyje w środowisku „otwartej książki”, łączą się w świecie bez granic – w różnych krajach i kulturach.

2. Pokolenie globalne (global). Pokolenie Z jest pierwszą generacją, która jest w pełni globalna. Bezprzewodowy świat nie ma granic, a młodzi ludzie stale w nim zalogowani i połączeni, pozostają pod wpływem tych samych filmów, muzyki, mody, słownictwa itp. Współcześnie wszelkie trendy społeczne dotyczące stylu życia są globalne jak nigdy dotąd.

3. Pokolenie społeczne (social). Dzisiejsza młodzież jest bardziej niż poprzednie pokolenia kształtowana przez rówieśników. Generacja Z dzięki mediom społecznościowym pozostaje pod wpływem sieci, w której jest aktywna przez całą dobę. Technologie cyfrowe,

⁶²² M. McCrindle, F. Ashley, *Understanding Generation Z: Recruiting, Training and Leading the Next Generation*. Norwest NSW: McCrindle Research Pty Ltd, 2019, s. 10-23.

pomagając jednocześnie ułatwić ich świat relacji również mogą mieć negatywny wpływ w sferze relacji społecznych.

4. Pokolenie mobilne (mobile). Młodzież z pokolenia Z bardziej korzysta z urządzeń mobilnych, cecha mobilności dotyczy domu, pracy i kariery. To pokolenie jest bardziej wykształcone niż inne pokolenie przed nimi, w pracy nastawieni na ciągłe szkolenia i zmiany kwalifikacji zawodowych. Jak twierdzi Mark McCrindle oczekuje się, że dzisiejszy absolwent uczelni będzie pracował w 18 miejscach pracy, rozwinie 6 ścieżek kariery. Młodzież generacji Z żyje w globalnej perspektywie wyboru miejsca zamieszkania, pracy, podróżowania.

5. Pokolenie wizualne (visual). Młodzież z pokolenia Z woli obejrzeć film dotyczący określonego problemu na YouTube niż czytać omawiający ten problem artykuł. W erze nadmiaru informacji coraz częściej pojawiają się komunikaty wizualne, obraz i kolor wypiera słowa i frazy.

Według innych poglądów, zdaniem J.M. Twenge, prowadzącej badania młodych pokoleń społeczeństwa amerykańskiego, która zidentyfikowała szereg cech charakteryzujących iGeneration, współczesna młodzież jest niedojrzała, dorasta wolniej, nie chce zbyt szybko podejmować odpowiedzialności za swoje życie⁶²³. Pokolenie iGeneration otoczone nadmierną troskliwością dorosłych, przywiązuje dużą wagę do kwestii bezpieczeństwa. Dotyczy to również sfery intelektualnej, społecznej i emocjonalnej, cechuje też utrata religijności (duchowości). Pokolenie iGeneration traci zainteresowanie w zdobywaniu wiedzy, studenci traktują uczelnię pragmatycznie, w stosunku do kariery⁶²⁴. Więcej młodych ludzi obecnie żyje w pojedynkę i zwleka bardzo długo z posiadaniem dzieci. J.M. Twenge prognozuje, że więcej przedstawicieli iGeneration żyje w pojedynkę i może zrezygnować z posiadania dzieci⁶²⁵.

623 J.M. Twenge, *iGen. Dlaczego dzieciaki dorastające w sieci są mniej zbuntowane, bardziej tolerancyjne, mniej szczęśliwe – i zupełnie nieprzygotowane do dorosłości i co to oznacza dla nas wszystkich*, Sopot 2019, s. 26-27.

624 Tamże, s. 194-195.

625 Tamże, s. 251-252.

Cechy charakterystyczne pokolenia iGeneration (Z), uwi-
doczniły się również w trakcie realizacji ogólnopolskich badań
„Nałogowe korzystanie z telefonów komórkowych. Szczegółowa
charakterystyka zjawiska fonoholizmu w Polsce”, prowadzonych
wśród 22 086 uczniów z terenu całej Polski. Według wyników
badań określono 5 cech pokoleniowych pokolenia iGeneration (Z)
w Polsce: pokolenie sieci, zakochani w nowych technologiach,
pokolenie o obniżonym samopoczuciu psychicznym, wysokie
kompetencje cyfrowe, zapośredniczone wzory komunikacji⁶²⁶.

Dla pokolenia iGeneration (Z) światy wirtualny i realny to
sama rzeczywistość. Nie potrafią funkcjonować bez Internetu
i mediów elektronicznych, gdyż są dla nich czymś zwyczajnym
i codziennym. Chcieliby osiągnąć oszałamiającą karierę zawodo-
wą natychmiast, bez wysiłku. Trudno jest im pogodzić się z wizją
długotrwałego budowania kariery zawodowej za pomocą małych
kroków. Szukają pracy nie tylko w swoim kraju, ale na całym świe-
cie, gdyż cechuje ich mobilność i znajomość języków obcych. To,
co dla starszych pokoleń stanowi zagrożenie, dla przedstawicieli
generacji Z jest obiektem fascynacji i polem do eksperymentowa-
nia. Nie zależy im na stabilności w pracy, szukają różnorodności,
uciekają od rutyny. Chętnie komunikują się z innymi kulturami,
chcą wyjeżdżać na zagraniczne staże, stale zmieniać i doskonalić
ustalone procesy oraz próbować nowych metod pracy. Bardziej niż
pracę samodzielną cenią sobie pracę w grupie. Potrafią robić wie-
le rzeczy naraz oraz trudno im się skupić na jednej czynności⁶²⁷.

POKOLENIE ALFA (2010-2024)

Pokolenie Alfa (ang. *Generation Alpha*) to kolejne demograficzne
pojęcie, określające grupę ludzi urodzonych po 2010 r., ale naj-
prawdopodobniej do 2025 r. Określenie pokolenia Alfa stworzył
australijski badacz pokoleniowy Mark McCrindle w 2005 r. Przy-
jęcie nazwy pokolenie „Alfa” było zgodne z używaniem alfabetu

626 M. Dębski, *Raport z badań „Nałogowe korzystanie z telefonów komórkowych. Szczegółowa charakterystyka zjawiska fonoholizmu w Polsce”*, Gdynia 2017.

627 B. Hysa, „Zarządzanie różnorodnością pokoleniową”, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej*, 2016, z. 97, s. 389-390.

greckiego zamiast łaciny. Według Marka Mc Crindle'a, to pierwsza generacja, która urodziła się w XXI w., pokolenie, które jest początkiem czegoś nowego, a nie powrotem do starego i „nie ma sensu wracać do A”. Pokoleniem Alfa powinno się określać osoby urodzone po 2010 r., i jak szacuje, każdego tygodnia rodzi się 2,5 miliona Alf na całym świecie, a do w 2025 r. pokolenie to osiągnie w sumie 2 miliardy⁶²⁸. Generacja Alfa to dzieci przyszłości. Istotnie różnią się od wcześniejszych pokoleń, gdyż urodziły się i żyją w zupełnie innym świecie. Dzieci Alfa, mimo że są dziećmi, nierzadko są zapracowane i mają napięte grafiki z powodu nacisku na dobre wyniki w szkole i rozwój hobby⁶²⁹.

Cechy Generacji Alfa są silnie związane z technologią. Pokolenie Alfa jest dobrze obyta z komputerami, tabletami i smartfonami. Doskonale porusza się w sieci, korzystają z różnych portali społecznościowych i charakteryzuje ich to, że nie znoszą nudy. Można by powiedzieć, że wszyscy korzystamy z technologii i mediów, ale pokolenie Alfa jest w tym ekspertem. Dla tej generacji ekran jest naturalną formą kontaktu, wiedzy, spędzania wolnego czasu⁶³⁰.

Warto podkreślić, że choć WHO apelowało, że dzieci do 2 roku życia nie powinny mieć kontaktu z tabletem i smartfonem, to często można zobaczyć maluchy w wózku, które bawią się tego rodzaju elektroniką. Według nowych standardów Światowej Organizacji Zdrowia przez pierwszych 12. miesięcy życia dzieci w ogóle nie powinny patrzeć w ekran. Po pierwszych urodzinach niewiele się zmienia. Zdrowy limit dla 2-latką to 20 minut dziennie, lecz jednorazowo nie dłużej niż 10 minut⁶³¹. W związku z tym w przyszłości będą charakteryzować się silnym self-trackingiem, kontrolowaniem życia za pomocą różnych urządzeń i aplikacji. W ten sposób regularnie będą mierzyć jakości snu, intensywność aktywności fizycznej, stan zdrowia, poziomu tętna, a nawet zawartości lodówki. Już dziś 10-latkowie mają na nadgarstkach

628 M. McCrindle, F. Ashley, *Understanding Generation Alpha*. Norwest NSW: McCrindle Research Pty Ltd, 2020, s. 3-5.

629 *Raport „Pokolenie „Alfa”*, Leader Sheep, 2019.

630 <https://mamadu.pl/148943,cechy-nowego-pokolenie-alfa-definicja-generacji-a>.

631 WHO, <https://mamadu.pl/142007,who-dzieci-do-2-roku-zycia-nie-powinny-uzywac-smartfonow-i-tabletow#>.

opaski fitness. Taka kontrola w przyszłości rzeczywiście może im się przydać, bo kolejną cechą pokolenia Alfa jest ograniczenie aktywności fizycznej i narażenie na coraz gorszą jakość produktów spożywczych i nawyk do spożywania żywności przetworzonej⁶³².

Mark McCrindle prognozuje również, że Generacja Alfa, urodzeni po 2010 r., będą to osoby najbardziej wykształcone, będą najbogatsi na świecie, żyjący najdłużej w najmniej licznych rodzinach⁶³³.

POKOLENIA IGENERATION (Z) I ALFA NA UKRAINIE: JAKIE SĄ?

Badanie „Ukraińskie pokolenie Z: wartości i wytyczne”⁶³⁴, przeprowadzone przez GfK Ukraine na zlecenie Centrum „Nowa Europa”, wykazało utrwalanie się zarówno pozytywnych, jak i negatywnych trendów wśród ukraińskiej młodzieży w wieku 14-29 lat. Tak, nowe młode pokolenie Ukraińców nadal przywiązuje szczególną wagę do wydarzeń rodzinnych i pokrewnych (małżeństwo, narodziny dzieci), a także pracy i kariery. W tym względzie, jeśli skupimy się na wynikach badań końca lat 90. i początku XXI w., sytuacja się nie zmieniła. Badanie wykazało, że rodzina, przyjaciele i praca również należą do trzech najważniejszych priorytetów⁶³⁵.

Jeśli chodzi o stosunek do polityki, ukraińska młodzież w większości nie interesuje się polityką. Najbardziej interesująca dla młodzieży jest polityka Ukrainy na szczeblu krajowym: bardzo zainteresowanych i raczej zainteresowanych jest 13% ogółu respondentów. Aktywność polityczna jest ważna tylko dla co piątego Ukraińca. Jeśli chodzi o liderów politycznych, poziom nieufności do nich wśród młodych ludzi jest rekordowy – trzy czwarte ukraińskiej młodzieży (74%) w ogóle im nie ufa, a raczej nie ufa.

632 <https://mamadu.pl/148943,cechy-nowego-pokolenie-alfa-definicja-generacji-a>.

633 M. McCrindle, F. Ashley, *Understanding Generation Alpha*, Norwest NSW: McCrindle Research Pty Ltd, 2020, s. 18.

634 *Результати загальнонаціонального опитування „Українське покоління Z: цінності та орієнтири”*, Фонд ім. Фрідріха Еберта, Центр „Нова Європа”, Кijów 2017.

635 *Нове покоління незалежної України (1991–2001 роки): доповідь про становище молоді в Україні*, В. Головенько, О. Яременко (ред.), Державний інститут проблем сім’ї та молоді, Кijów 2002.

Większość młodych Ukraińców (61%) uważa, że Rosja jest odpowiedzialna za eskalację konfliktu zbrojnego na wschodzie Ukrainy. Tylko 5% zrzuca taką odpowiedzialność na Ukrainę. Należy również zauważyć, że młodzi ludzie na wschodzie są mniej szczęśliwi, niż ich rówieśnicy z innych regionów. Młodzież ze wschodu wyraźnie różni się od innych regionów i ta różnica nie jest ani ideologiczna, ani językowa. Na wschodzie poziom szczęścia jest krytycznie niższy – najmniej zadowolonych z życia w ogóle i najmniej optymistycznych co do własnej przyszłości: tylko 54% spodziewa się poprawy swojego życia w przyszłości, podczas gdy na południu 62%, oraz w pozostałych regionach – od 70% do 86%⁶³⁶.

Jak wynika z badania, istnieją dwie grupy problemów, które powodują największy niepokój wśród młodych ludzi:

kwestie zarobków i zapewnienia godnego poziomu życia, które są głównym przedmiotem troski młodych ludzi na Ukrainie;

młodzi Ukraińcy najbardziej boją się wojny i korupcji, jednak gotowi pogodzić się z tym ostatnim⁶³⁷.

Analizując wyniki badania, możemy ogólnie scharakteryzować pokolenie iGeneration (Z) na Ukrainie: ukraińska młodzież korzysta z sieci społecznościowych (91%); większość młodzieży nie była dyskryminowana (80%); jest dumna lub raczej dumna z tego, że jest obywatelem Ukrainy (61%); większość młodych ludzi uważa, że Rosja jest odpowiedzialna za eskalację konfliktu zbrojnego na wschodzie Ukrainy (61%); młodzież popiera przystąpienie Ukrainy do UE (60%); większość młodych ludzi w pełni lub najprawdopodobniej zgadza się, że ogólnie demokracja jest dobrą formą rządów (58%); połowa młodych ludzi modli się (50%); za najlepszy wiek do zawarcia małżeństwa zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn uważa się 25 lat (46%); tylko jedna trzecia młodych ludzi uważa, że system oświaty i instytucje edukacyjne na Ukrainie odpowiadają potrzebom nowoczesnego rynku pracy (30%)⁶³⁸.

636 *Результати загальнонаціонального опитування...*, s. 6-7.

637 *Tamże*, s. 7.

638 *Tamże*, s. 9.

W kontekście badanej problematyki zwrócimy również uwagę na wyniki reprezentatywnego badania „Młodzież Ukrainy 2018”⁶³⁹. Analiza uzyskanych wyników wskazuje, że wśród *wartości młodzieży*: szczęście rodzinne (59,9%) i zdrowie (53%), kariera (36,6%), wolność i samodzielność w podejmowaniu decyzji (23,5%), a także chęć osiągnięcia zamożności (28,2%) oraz możliwość realizacji swoich talentów i umiejętności (19,4%), zostać wykwalifikowanym specjalistą (9,9%). Respondenci z młodszych grup wiekowych są bardziej skoncentrowani na osiągnięciu szczęścia i zdrowia w rodzinie, a młodzież ze starszych grup wiekowych są bardziej skłonni do osiągnięcia sukcesu zawodowego, do wykorzystania swojego potencjału; większość młodych ludzi identyfikuje się jako wierzący, ma wyznanie religijne. Jeśli chodzi o aktywność obywatelską i polityczną młodzieży, jedna trzecia młodych ludzi (29,5%) nie interesuje się procesami politycznymi zachodzącymi w kraju, głównymi czynnikami apolitycznej współczesnej młodzieży są nieufność do polityków i rządu, nieufność do własnej pozycji obywatelskiej i kultura niskiej samooceny. Młodzież uważa, że najskuteczniejszymi sposobami wpływu na władzę jest udział w wyborach i organizowanie radykalnych protestów. Młodzi ludzie są gotowi do obrony Ukrainy z bronią w rękę w przypadku mobilizacji (19%) i potwierdzają gotowość do obrony niepodległości i integralności terytorialnej kraju środkami pokojowymi (42%).

Warto również zwrócić uwagę na badania, które dotyczą dzieci i w spektrum wiekowym są najbliższe do pokolenia Alfa na Ukrainie (dzieci do 11 lat). Z tej pozycji zwrócimy uwagę na badanie „Głosy dzieci 2018”, przeprowadzone z inicjatywy Koalicji „Prawa dzieci na Ukrainie”. Analiza wyników badania pokazuje (analizujemy opinie 14-letnich dzieci, najmłodszych z respondentów), że dla dzieci szczególnie ważne, aby na Ukrainie skutecznie pracować dla zapewnienia dobra i najlepszych interesów dzieci (95%). Dzieci uważają, że władze państwowe i lokalne powinny słuchać opinii dzieci (83%), jedna trzecia uważa, że mają niewielkie możliwości przekazania swoich poglądów i opinii w swojej

639 *Результати дослідження „Молодь України – 2018”*, ДП „Редакція інформаційного бюлетеня „Офіційний вісник Президента України”, Київ 2018, s. 5-9, 10-17.

społeczności (33%), większość dzieci chciałaby mieć większy wpływ, większą siłę i możliwości wyrażania swoich opinii, które dotyczą ich osobiście i dzieci w ogóle (64%). Wśród przyczyn, które najczęściej wywoływały lęk i niepokój w ciągu roku, były: brak czasu na wykonanie zadań w szkole (41%), brak środków na zaspokojenie potrzeb rodzin (17%), mobbing/bullying (11%), przemoc rówieśnicza (11%), przemoc dorosłych (5%), samookaleczenia (5%). Jednocześnie większość dzieci widzi swoją przyszłość bardzo pozytywnie (33%) i pozytywnie (43%).

Należy zauważyć, że problematyka jest dość obszerna i wymaga szczegółowej analizy i badań różnych aspektów funkcjonowania pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie. Jednocześnie chcieli zwrócić uwagę na pewne aspekty, nakreślić wybiórczo charakterystyczne cechy pokolenia iGeneration (Z) i Alfa w nowoczesnym społeczeństwie ukraińskim. Następnie przechodzimy bezpośrednio do omówienia specyfikę pokolenia iGeneration (Z) i Alfa w kontekście przemian politycznych i sytuacji społecznej na Ukrainie.

SPECYFIKA POKOLENIA IGENERATION (Z) I ALFA NA UKRAINIE

Każde pokolenie ma swoje własne cechy i specyfikę, tworzy własne ideały i priorytety. Należy jednak zauważyć, że to samo pokolenie ma swoją specyfikę, w zależności od społeczno-ekonomicznych, politycznych uwarunkowań danego kraju, w szczególności procesów politycznych zachodzących w społeczeństwie. W tym kontekście można mówić o dwukierunkowym procesie, z jednej strony procesy społeczne i polityczne wpływają na kształtowanie się pokolenia, na jego potencjał, z drugiej strony uformowany pokoleniowy potencjał wpływa na rozwój społeczeństwa i te procesy polityczne, które tworzą historię danego kraju. Ważne jest również, aby zwrócić uwagę, że pewne trendy, zjawiska i procesy społeczne i polityczne zachodzące w kraju mogą nie tylko wpływać pozytywnie na kształtowanie się pokoleń danego kraju, ale także mieć pewien negatywny wpływ.

Zdaniem P. Sztompki o wspólności pokoleniowej decyduje podobieństwo biografii, paralelizm przeżyć, mimo iż doznawanych w różnych miejscach, czasie i z różną intensywnością, ale trwale kształtujących mentalność, postawy i hierarchie wartości uczestników⁶⁴⁰. Jeśli mówimy o Ukrainie, o tworzeniu konkretnego pokolenia, w szczególności pokoleń iGeneration (Z) i Alfa, to w kontekście określonych czynników (podobieństwo biografii, paralelizm przeżyć, postawy i hierarchia wartości) istotny wpływ mają procesy społeczne i polityczne zachodzące w społeczeństwie.

Uważamy, że na Ukrainie znaczący wpływ na kształtowanie się pokoleń iGeneration (Z) i Alfa miały Rewolucja Pomarańczowa (2004), Rewolucja Godności (2014), wojna hybrydowa (od roku 2014) (tab. 2). Wszystko to sformowało specyfikę generacji iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie.

Tabela 2. Charakterystyka wiekowa pokolenia iGeneration (Z) i Alfa wg wydarzeń społecznych i politycznych na Ukrainie.

Rok wydarzenia	Wydarzenie społeczne i polityczne	Pokolenie iGeneration (Z) 1995-2009	Pokolenie Alfa 2010-2025
2004	Rewolucja Pomarańczowa	5-9 lat (w 2004 r.) 12-26 lat (w 2021 r.)	–
2014	Rewolucja Godności	5-19 lat (w 2014 r.) 12-26 lat (w 2021 r.)	4 lata i poniżej (w 2014 r.) 11 lat i poniżej (w 2021 r.)
od 2014	Wojna hybrydowa na Ukrainie	5 – 19 lat (w 2014 r.) 12-26 lat (w 2021 r.)	4 lata i poniżej (w 2014 r.) 11 lat i poniżej (w 2021 r.)

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzona analiza pokazuje, że pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie wg stanu na 01.01.2021 r. to osoby w wieku od urodzenia do 26 lat, stanowią 11,3 mln (27,2%)

640 P. Sztompka, *Socjologia. Analiza społeczna*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2012, s. 155.

z 41,6 mln osób⁶⁴¹, w tym pokolenie Alfa – osoby w wieku do 11 lat (5,1 mln osób, 12,3%), pokolenie Z – osoby w wieku od 12 lat do 26 lat (6,2 mln osób, 14,9%). Należy dodać, że zgodnie z ukraińskim ustawodawstwem, w szczególności w Ustawie Ukrainy z dnia 24 kwietnia 2001 r. nr 2402-III o ochronie dzieciństwa, pojęcie „dziecko” jest definiowany jako „osoba w wieku poniżej 18 lat (dorosłość), jeżeli zgodnie z obowiązującym go prawem nie nabywa prawa osoby dorosłej wcześniej”⁶⁴². W Ustawie Ukrainy z dnia 5 lutego 1993 r. nr 2998-XII o promowaniu formacji społecznej i rozwoju młodzieży na Ukrainie zdefiniowano pojęcie „młodzież” jako „obywatele Ukrainy w wieku 14-35 lat”⁶⁴³. Dlatego analizując problematykę kształtowania się i specyfiki pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie, warto mówić o dwóch grupach wiekowych: „dzieci” w znaczeniu „osoby w wieku do 18 lat” i „młodzież” jako „osoby w wieku od 14 lat do 26 lat”, większość z nich to młodzież studencka.

Dzieciństwo, zdaniem S. Fritha jest częścią społeczeństwa w tym sensie, że dzieci uczestniczą w różnych działaniach, a także stanowią część społecznej struktury społeczeństwa, pod wieloma względami współdziałają z innymi członkami społeczeństwa⁶⁴⁴. Należy zauważyć, że dzieci nie mogą świadomie zabezpieczyć się w przypadku zagrożenia, nie są w stanie jednoznacznie zidentyfikować zagrożenia ich istnienia. O tym stwierdza Deklaracja Praw Dziecka (1959), w szczególności „dziecko, z powodu niedojrzałości fizycznej i umysłowej wymaga szczególnej opieki i troski, a także odpowiedniej opieki prawnej, zarówno przed urodzeniem, jak i po urodzeniu”⁶⁴⁵.

641 *Population of Ukraine: Demographic Yearbook*, State Statistics Service of Ukraine, Kijów 2020, s. 26.

642 Закон України „Про охорону дитинства” від 24 квітня 2001 р., ред. 31.12.20, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (Доступ: 3.01.2020).

643 Закон України „Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” від 5 лютого 1993 р., ред. 09.08.2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> (Доступ: 3.01.2021).

644 S. Frith, *The Sociology of Youth*, Londyn 1984.

645 *Deklaracja Praw Dziecka z dnia 20 listopada 1959 r.*, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, <https://www.unicef.pl/O-nas/Prawa-dziecka/Akty-prawne> (dostęp: 3.01.2021).

Formowanie pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie odbywa się pod wpływem dwóch rewolucji (Rewolucja Pomarańczowa w 2004 r. i Rewolucja Godności w 2014 r.). Analizując wpływ tych procesów na pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie, warto w tym miejscu podkreślić, że powstało „pokolenie niepodległości”, „pokolenie rewolucji”, „pokolenie Pomarańczowej Rewolucji”, „pokolenie Rewolucji Godności”, powstało pokolenie patriotycznej młodzieży, nastąpił wzrost wiary w lepszą przyszłość kraju, powstała młodzież, która walczyła, stawała na Majdanie, brała czynny udział w wolontariacie, broniąc swoje prawo żyć w demokratycznym państwie europejskim. Jak wspominają studenci, uczestnicy Rewolucji Godności w 2014 r.:

„Co skłoniło mnie do wyjścia? Wydaje mi się, że dla każdego z nas, kto wtedy wyszedł, była to przede wszystkim walka z niesprawiedliwością. Kiedy wreszcie masz szansę na lepszą przyszłość, masz perspektywę, europejski wektor rozwoju i nagle w pewnym momencie słyszysz: ‘Nie. Nie tak.’ Odwracamy się o 90 stopni i idziemy w innym kierunku. Dlatego moim zdaniem głównym motywem było przede wszystkim poczucie niesprawiedliwości (...) Mieliśmy pilne i systemowe postulaty (...) To znaczy, już wtedy zrozumieliśmy, że (...) należy mówić o aspektach systemowych (...) Oczywiście Majdan mnie zmienił, chociaż niektóre z tych zmian nie są zbyt przyjemne. Po Majdanie zacząłem mniej ufać ludziom. Prawdopodobnie dlatego, że kiedy programujesz się przez sześć miesięcy na tym, że nie wiesz, kto ma co na myśli, a możesz zaufać tylko bliskim. Mam nadzieję, że z czasem minie. A z pozytywnych chwil (...) Wszystkie te wydarzenia nauczyły mnie wiary w zwycięstwo. Majdan nauczył mnie nie poddawać się w żadnej sytuacji i iść tylko do przodu (...) Trzeba wierzyć. Tego nauczył mnie Majdan” (Sofia Borysko, ur. 1993, studentka Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. T. Szewczenki)⁶⁴⁶;

„W pierwszych godzinach po prostu cieszyłem się – oddychałem tą Rewolucją. Wtedy zdałem sobie sprawę, że nikt mnie nie przekona, że to nie była Rewolucja (...) Ona już oddychała (...) Przeszedłem między tym wszystkim i zdałem sobie sprawę, że są to

646 *Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності*, Т. Ковтунович, Т. Привалко (ред.), Вид. К.І.С., Кіїв 2015, с. 45, 51.

jakieś zasadniczy ideały, jakieś niematerialne wartości, które mogą poprowadzić ludzi do przodu. Wtedy największym zagrożeniem dla ludzi był widok ludzi w mundurach. A kiedy ci ludzie w mundurach uciekają (...), rozumiesz, że jesteś w stanie zrobić coś, kiedy chcesz, wystarczy skierować tę energię we właściwym kierunku. I dzięki Bogu, w tamtej chwili było to moim zdaniem skierowane we właściwym kierunku” (Bogdan Kuczer, ur. 1994, student Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. M.P. Dragomanowa)⁶⁴⁷.

Z drugiej strony pod wpływem wojny hybrydowej na Ukrainie powstało „pokolenie wojny hybrydowej”, „pokolenie dzieci wojny”, dzieci, które straciły rodziców (rys. 2), straciły domy, dzieci zasypiające pod wybuchami, i do tej pory często nie mogą pozbyć się lęku i niepokoju. W zdaniu M. Lis-Turlejskiej, wśród licznych zdarzeń i sytuacji stresowych szczególne znaczenie mają zdarzenia traumatyczne zagrażające utratą zdrowia lub życia, podczas których osoba przeżywa intensywny strach, poczucie bezradności⁶⁴⁸.

Rys. 2. Dzieci czyje rodzice zginęli na wojnie hybrydowej na Ukrainie. Ekspozycja „Patrząc w przyszłość”, Kościół św. Piotra i Pawła we Lwowie, 2020 (Lwów, ul. Teatralna 11).

Źródło: zdjęcie autorskie.

647 *Майдан від першої особи...*, s. 58.

648 M. Lis-Turlejska, *Traumatyczne zdarzenia i ich skutki psychiczne*, Warszawa 2005.

Od roku 2014 konflikt zbrojny na wschodzie Ukrainy, okupacja terytorium Krymu stanowiło potężne wyzwanie dla rozwoju, wychowania, socjalizacji i bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na Ukrainie, a także dla całego społeczeństwa ukraińskiego. Tysiące przesiedleńców z tych regionów zaczęły przenosić się do innych regionów Ukrainy. Społeczeństwo stało się w obliczu nowych wyzwań, nowych zagrożeń społecznych i gospodarczych, które miały najbardziej niszczycielski i niebezpieczny wpływ na dzieci. Sytuacja ta wymagała szybkiego i zgodnego działania władz państwowych i samorządu terytorialnego, opracowania całego szeregu nowych mechanizmów państwowych w dziedzinie bezpieczeństwa, pomocy, wsparcia i ochrony⁶⁴⁹.

W sytuacjach konfliktu zbrojnego, prawa i wolności dzieci i młodzieży cierpią wiele naruszeń, które mają szczególnie niebezpieczne społecznie konsekwencje. W dzieciństwie w umyśle dziecka tworzy się główne wartości. Okres ten charakteryzuje się również szczególną zależnością, naiwnością, możliwością znęcania się lub wykorzystywania przez innych. Dlatego dziecko potrzebuje skutecznej ochrony swoich praw i wolności, zwłaszcza gdy znajduje się w sytuacjach zagrożenia, gdy jego prawa lub wolności są naruszane, zwłaszcza w warunkach przedłużającego się konfliktu zbrojnego na Ukrainie⁶⁵⁰.

Warto zauważyć, że w roku 2016 w ustawodawstwie ukraińskim wprowadzono nowe pojęcie „dziecko, które cierpi z działań wojennych i konfliktów zbrojnych”. Definicja została określona w Ustawie Ukrainy z dnia 24 kwietnia 2001 r. nr 2402-III o ochronie dzieciństwa w następujący sposób: „dziecko, które cierpi z działań wojennych i konfliktów zbrojnych” – „dziecko, które w wyniku działań wojennych lub konfliktów zbrojnych zostało ranne, zakontraktowane, zranione, doznało przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej, zostało uprowadzone lub nielegalnie

649 L. Kryvachuk, „Bezpieczeństwo i ochrona praw dzieci: wymiar międzynarodowy i doświadczenie Ukrainy pod względem zagrożeń społecznych”, *Społeczeństwo i Polityka*, nr 4 (61), Warszawa 2019, s. 152.

650 Н. Опольська, „Права дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту в Україні”, *Право*, 2015, Вип. 27, s. 279.

wywiezione z Ukrainy, zostało wzięte do udziału w formacjach wojskowych lub nielegalnie zatrzymane, w tym w niewoli⁶⁵¹.

Ze względu na przewlekły charakter konfliktu, dużą liczbę ofiar, przerażające obrażenia i traumatyczny charakter wydarzeń na wschodzie Ukrainy, znaczna liczba osób, w tym dzieci w konflikcie, doświadczyła stresu psychicznego⁶⁵².

Problem jest szeroko przedstawiony w Raporcie analitycznym „Ocena potrzeb dzieci dotkniętych minami lub wybuchowymi pozostałościami wojennymi”, przygotowanym przez Duńską Radę ds. Uchodźców – Duńską Grupę Rozminowywania (DRC-DDG) na Ukrainie i wsparcia UNICEF. W szczególności zwraca się uwagę, że objawy traumy psychicznej mogą pojawić się natychmiast lub po pewnym czasie, często po stronie negatywnej, i prowadzić do stanów takich jak depresja kliniczna i zespół stresu pourazowego⁶⁵³. W szczególności zwraca się uwagę, że objawy traumy psychicznej mogą pojawić się natychmiast lub po pewnym czasie, często po stronie negatywnej, i prowadzić do stanów takich jak depresja kliniczna i zespół stresu pourazowego⁶⁵⁴. Świadczenie jakichkolwiek usług dla dzieci i młodzieży mieszkających wzdłuż linii demarkacyjnej jest trudne, często niemożliwe, a to jest ważny problem. Tylko na obszarach kontrolowanych przez rząd mieszka ponad 54 tys. dzieci oddalonych 15 kilometrów od linii demarkacyjnej⁶⁵⁵.

Osobno warto mówić o „dzieci i młodzieży – przesiedleńców wewnętrznych”, w szczególności o osobach przemieszczających się z czasowo okupowanego terytorium Ukrainy, terytorium operacji antyterrorystycznej czy miejscowości położonej na linii kolizyjnej. Warto zauważyć, że część pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie, dzieci i młodzież, ukształtowała się w specyficznych,

651 Закон України „Про охорону дитинства” від 24 квітня 2001 р., ред. 31.12.20, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (доступ: 3.01.2020).

652 *The Children of the Contact Line in East Ukraine*, United Nations Children's Fund (UNICEF), Kiev 2018, https://www.unicef.org/ukraine/Children_of_the_Contact_Line.pdf (доступ: 25.12.2020).

653 Аналітичний звіт „Оцінка потреб дітей, які постраждали від мін або вибухонебезпечних залишків війни”, DRC-DDG, UNICEF, Kijów 2019.

654 Тамże, s. 26.

655 Аналітичний звіт „Про становище молоді...”, s. 5.

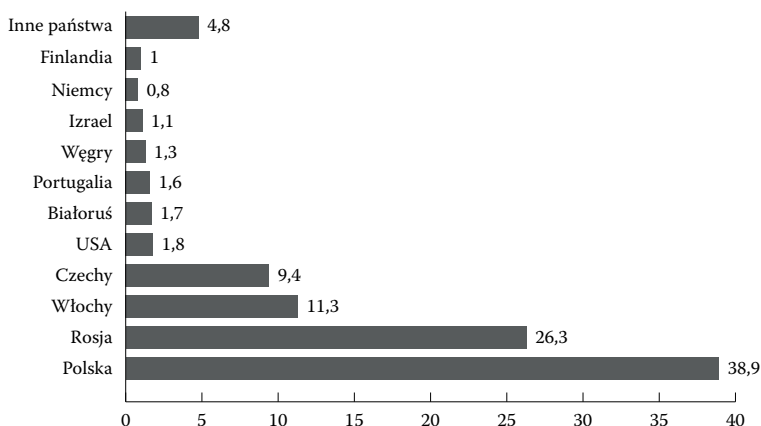
nowych warunkach związanych z utratą domu, terytorium, adaptacją do nowych warunków życia, edukacji, wchodzeniem w nowe grupy społeczne, formowaniem umiejętności radzenia sobie ze stresem i napięciem psychicznym. Liczba przesiedleńców wewnętrznych na Ukrainie, jak pokazują dane Ministerstwa Polityki Społecznej *Ukrainy* wg stanu na 01.01.2021 r. to około 1,5 miliona ludzi. Nowe wyzwania i zagrożenia społeczne (aneksja Krymu, działania zbrojne na wschodzie Ukrainy) wpłynęło na wszystkie sfery życia przesiedleńców wewnętrznych, doprowadziły do powstania nowego zjawiska społecznego dla kraju „przesiedleńców wewnętrznych”, w tym „dzieci i młodzieży.

Analizując procesy społeczne i polityczne, zachodziły na Ukrainie i ich wpływ na kształtowanie się pokolenia iGeneration (Z) i Alfa, należy również zwrócić uwagę na kwestie współczesnych procesów migracyjnych zachodzących w kraju. Podstawową cechą współczesnej migracji na Ukrainie jest to, że jest to zjawisko zinstytucjonalizowane, wyrastające z tradycyjnego ruchu społecznego w ustrukturyzowany organizm społeczny (diaspora, sieć organizacji pozarządowych, migrantów zarobkowych, infrastruktura rynku usług migracyjnych itp.). Oddzielnie warto zwrócić szczególną uwagę na problem migracji zarobkowej⁶⁵⁶. Społeczeństwo ukraińskie naznaczone jest konsekwencjami czterech potężnych fal, kraj stoi u progu nowej piątej fali migracji ukraińskiej, która w kraju wiąże się z utratą migracyjną młodzieży, wyjazdem rodzin z dziećmi. Należy zauważyć, że wśród najpopularniejszych kierunków migrantów z Ukrainy w latach 2015-2017 były: Polska (38,9%), Rosja (26,3%), Włochy (11,3%), Czechy (9,4%)⁶⁵⁷ (rys. 3).

656 *Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття: наукове видання*, У. Садова (ред.), ДУ „Інститут регіональних досліджень ім. М. Долишнього НАН України”, Львів 2019, s. 4.

657 *Зовнішня трудова міграція населення України. Статистичний бюлетень за 2015–2017 роки*, Державна служба статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua>, (Доступ: 7.01.21).

Rys. 3. Główne kraje wyjazdu ukraińskich migrantów w latach 2015-2017 .

Źródło: opracowanie własne za: *Зовнішня трудова міграція населення України. Статистичний бюлетень за 2015-2017 роки*, Державна служба статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Ta fala migracji aktywnie obejmuje młodych ludzi, najpierw dobrze wykształconych, a w przeciwieństwie do poprzedniej (ekonomicznej), charakteryzuje się przejściem do migracji ludności jako sposobu życia. Oprócz młodzieży wyjeżdżającej za granicę na studia, więcej młodych ludzi planuje wyjechać do innego kraju na stały pobyt. Według wyników badania „Postawy migracyjne studentów wobec liberalizacji reżimu wizowego” 76,3% studentów Politechniki Lwowskiej i 78,4% studentów Politechniki Kijowskiej wyraziło chęć podjęcia pracy za granicą⁶⁵⁸. Inną charakterystyczną cechą tych procesów jest *problem* „eurosieroctwa” i wychowania dzieci migrantów zarobkowych.

658 *Міграційні настрої студентів в умовах візової лібералізації*, І. Ключковська, О. П'ятковська, Ю. Марусик, В. Гойсан, <http://miok.lviv.ua>, (доступ: 18.01.20).

Pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie, jak było pokazano wyżej wg stanu na 01.01.2021 r. to osoby w wieku od urodzenia do 26 lat, stanowią 11,3 mln (27,2%) z 41,6 mln osób⁶⁵⁹, w tym pokolenie Alfa – osoby w wieku do 11 lat (5,1 mln osób, 12,3 %), pokolenie Z – osoby w wieku od 12 lat do 26 lat (6,2 mln osób, 14,9%). Ich siła nabywcza dopiero się kształtuje i stanowi duży potencjał dla społeczeństwa. Niemal przedłużeniem nich samych stał się smartfon, dzięki któremu w każdej chwili mogą być online, w tym samym czasie komunikując się ze znajomymi, słuchając muzyki i korzystając z ułatwiających życie lub dostarczających rozrywki aplikacji.

Formowanie pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie odbywa się pod wpływem dwóch Rewolucji (Rewolucja Pomarańczowa w 2004 r. i Rewolucja Godności w 2014 r.) oraz wojny hybrydowej na Ukrainie. Z jednej strony formowało się „pokolenie niepodległości”, „pokolenie rewolucji”, pokolenie młodzieży patriotycznej, powstała młodzież, która broniła swoje prawo do życia w kraju europejskim. Z drugiej strony, pod wpływem wojny hybrydowej na Ukrainie formowało się „pokolenie wojny hybrydowej”, „pokolenie dzieci wojny”, dzieci, które straciły rodziców, straciły domy, dzieci żyjące na terytorium działań wojennych, dzieci, które często potrzebują rehabilitacji psychoterapeutycznej. Należy zauważyć, że wszystko to mało wpływ na formowanie specyfiki pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie.

Analizując pokolenie iGeneration (Z) i Alfa w kontekście sytuacji politycznej i zmian społecznych na Ukrainie możemy określić specyficzne cechy i podgrupy pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie, jest to pokolenie: proeuropejskie, patriotyczne, społeczno-aktywne („pokolenie rewolucji”); psychotraumatyczne („pokolenie wojny hybrydowej”); adaptacyjno-mobilne („pokolenie przesiedleńców wewnętrznych”); migracyjne („pokolenie migrantów i eurosieroctwa”).

659 *Population of Ukraine: Demographic Yearbook, State Statistics Service of Ukraine, Kijów 2020, s. 26.*

Specyficzne cechy pokolenia iGeneration (Z) i Alfa na Ukrainie i podgrupy pokoleniowe:

1. Pokolenie proeuropejskie, patriotyczne, społeczno-aktywne („pokolenie rewolucji”) – pokolenie patriotycznej ukraińskiej młodzieży; młodzi ludzie, którzy wierzyli w lepszą przyszłość kraju; młodzież aktywna społecznie, proeuropejska młodzież; młodzi ludzie, którzy walczyli i bronili swoich ideałów, wartości i priorytetów na Majdanie; młodzież, która aktywnie uczestniczyła w wolontariacie; młodzi ludzie, którzy bronili swojego prawa do życia w demokratycznym kraju europejskim.

2. Pokolenie psychotraumatyczne („pokolenie wojny hybrydowej”) – pokolenie dzieci, które cierpią z działań wojennych i konfliktów zbrojnych; dzieci dotknięte minami; dzieci, które straciły rodziców; dzieci, których rodzice wzięli udział w tzw. operacji antyterrorystycznej („ATO”); dzieci, które mieszkały i/lub mieszkający na terytorium działań wojennych; dzieci i młodzież, które doznały urazów psychicznych i potrzebują pomocy psychoterapeutycznej i rehabilitacji.

3. Pokolenie adaptacyjno-mobilne („pokolenie przesiedleńców wewnętrznych”) – pokolenie, które formowało się w specyficznych, nowych warunkach związanych z utratą domu, terytorium, adaptacją do nowych warunków życia, edukacji, dołączaniem do nowych grup społecznych, kształtowaniem umiejętności radzenia sobie ze stresem i napięciem psychicznym; dzieci i młodzież przemieszczające się z czasowo okupowanego terytorium Ukrainy, terytorium operacji antyterrorystycznej lub miejscowości znajdującej się na linii kolizyjnej.

4. Pokolenie migracyjne („pokolenie migrantów i eurosieroctwa”) – pokolenie migrantów, w tym migracja rodzin z dziećmi; migracja młodzieży; migracja edukacyjna młodzieży, wyjazd młodzieży na studia za granicą; migracja zarobkowa, problem „eurosieroctwa” i wychowania dzieci migrantów zarobkowych.

- Dębski Maciej, *Raport z badań „Nałogowe korzystanie z telefonów komórkowych. Szczegółowa charakterystyka zjawiska fonoholizmu w Polsce”*, Gdynia 2017.
- Deklaracja Praw Dziecka z dnia 20 listopada 1959 r.*, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ, <https://www.unicef.pl/O-nas/Prawa-dziecka/Akty-prawne>.
- Encyclopedia PWN*, Warszawa 1999.
- Frith Simon, *The Sociology of Youth*, Londyn 1984.
- Garewicz Jan, „Pokolenie jako kategoria socjologiczna”, *Studia socjologiczne*, 1983, nr 1, 1983, s. 75-87.
- Gołębiowski Bronisław, *Dialog pokoleń. Studia nad socjologicznymi i kulturowymi zagadnieniami dialogu i następstwa pokoleń w Polsce XX wieku*, Warszawa 1980.
- Griese Hartmut M.M., *Socjologiczne teorie młodzieży*, Kraków 1996.
- Hysa Beata, „Zarządzanie różnorodnością pokoleniową”, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej*, 2016, z. 97, s. 385-398.
- Karmolińska-Jagodzic Ewa, „Komunikacja międzypokoleniowa – rozważania wokół różnic kulturowych”, *Studia edukacyjne*, 2012, nr 21, s. 191-210.
- Kryvachuk Liudmyła, „Bezpieczeństwo i ochrona praw dzieci: wymiar międzynarodowy i doświadczenie Ukrainy pod względem zagrożeń społecznych”, *Społeczeństwo i Polityka*, nr 4 (61), Warszawa 2019, s. 151-163.
- Lis-Turlejska Maria, *Traumatyczne zdarzenia i ich skutki psychiczne*, Warszawa 2005.
- Majdan od pierwszej osoby. 45 opowieści o Rewolucji Godności*, T. Kowtunowycz, T. Prywałko, (red.), Kijów 2015 / [Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності, Т. Ковтунович, Т. Привалко (ред.), Кіjów 2015].
- Mannheim Karl, „Das Problem der Generationen”, *Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie*, 1928, Heft 7, s. 11-330.
- Mannheim Karl, „Das Problem der Generationen, neu gelesen. Generationen – Gruppen oder gesellschaftliche Regelung von Zeitlichkeit?”, *Zeitschrift für Soziologie*, 1985, Heft 5, s. 363-372.
- Migracyjne nastroje studentów w warunkach liberalizacji reżimu wizowego*, Irina Kluczkowska, Oksana Piatkowska, Jurij Marusyk, Wiktoria Hojsan, <http://miok.lviv.ua/> (dostęp: 18.01.20) / [Міграційні настрої студентів

- в умовах візової лібералізації, І. Ключковська, О. П'ятковська, Ю. Марусик, В. Гойсан, <http://miok.lviv.ua/>.
- Migracje ukraińskie w kontekście wyzwań globalnych i narodowych XXI wieku*, Juliana Sadowa (red.), Lwów 2019 / [Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття, Уляна Садова (ред.), Lwów 2019].
- Ministerstwo Polityki Społecznej Ukrainy, <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>.
- Mikułowski-Pomorski Jan, „Pokolenie jako pojęcie socjologiczne”, *Studia Socjologiczne*, 1968, nr 3-4, s. 267-281.
- McCrimdell Mark, Ashley Fell, *Understanding Generation Z: Recruiting, Training and Leading the Next Generation*, Norwest NSW: McCrimdell Research Pty Ltd, 2019.
- McCrimdell Mark, Ashley Fell, *Understanding Generation Alpha*, Norwest NSW: McCrimdell Research Pty Ltd, 2020.
- McCrimdell Mark, Wolfinger Emily, *The ABC of XYZ: Understanding the Global generations*, Bella Vista NSW: McCrimdell Research Pty Ltd, 2014.
- Nowe pokolenie niepodległej Ukrainy (1991–2001): Raport o sytuacji młodzieży na Ukrainie*, Walery Hołoweńko, Oleg Jaremenko (red.), Państwowy Instytut Problemów Rodziny i Młodzieży, Kijów 2002 / [Нове покоління незалежної України (1991–2001 роки): доповідь про становище молоді в Україні, В. Головенько, О. Яременко (ред.), Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Кіjów 2002].
- Opolska Natalia, „Prawa dzieci dotkniętych konfliktem zbrojnym na Ukrainie”, *Prawo*, 2015, nr 27, s. 278-283 [Н. Опольська, „Права дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту в Україні”, *Право*, 2015, Вип. 27, с. 278-283].
- Ossowska Maria, „Konsepcja pokolenia”, *Studia Socjologiczne*, 1963, nr 2, s. 47-51.
- Population of Ukraine: Demographic Yearbook*, State Statistics Service of Ukraine, Kijów 2020.
- Raport analityczny „Ocena potrzeb dzieci dotkniętych minami lub wybuchowymi pozostałościami wojennymi”*, DRC-DDG, UNICEF, Kijów 2019 / [Аналитичний звіт „Оцінка потреб дітей, які постраждали від мін або вибухонебезпечних залишків війни”, DRC-DDG, UNICEF, Kijów 2019].

- Raport analityczny „O sytuacji młodzieży na Ukrainie”,* przygotowany przez Grupę Roboczą ONZ ds. Młodzieży, United Nations in Ukraine, Kijów 2019 / [Аналітичний звіт „Про становище молоді в Україні”, підготовлений робочою групою ООН у справах молоді, United Nations in Ukraine, Kijów 2019].
- Raport ogólnokrajowego badania „Ukraińskie pokolenie Z: wartości i wytyczne”,* Kijów 2017 / [Результати загальнонаціонального опитування „Українське покоління Z: цінності та орієнтири”, Kijów 2017].
- Raport „Pokolenie „Alfa”,* Leader Sheep, Warszawa 2019.
- Raport z badania „Młodzież Ukrainy – 2018”,* PP Redakcja Biuletynu Informacyjnego „Dziennik Urzędowy Prezydenta Ukrainy”, Kijów 2018 / [Результати дослідження „Молодь України – 2018”, ДП „Редакція інформаційного бюлетеня „Офіційний вісник Президента України”, Kijów 2018].
- Raport z badania o przestrzeganiu praw dziecka „Głosy dzieci”,* Koalicja „Prawa dziecka na Ukrainie”, Kijów 2018 / [Звіт про дотримання прав дітей „Голоси дітей”, Коаліція „Права дитини в Україні”, Kijów 2018].
- Sztompka Piotr., *Socjologia. Analiza społeczna*, Kraków 2012.
- The Children of the Contact Line in East Ukraine*, United Nations Children's Fund (UNICEF), Kiev 2018, https://www.unicef.org/ukraine/Children_of_the_Contact_Line.pdf.
- Twenge Jean M., *iGen. Dlaczego dzieciaki dorastające w sieci są mniej zbudowane, bardziej tolerancyjne, mniej szczęśliwe – i zupełnie nieprzygotowane do dorosłości i co to oznacza dla nas wszystkich*, Sopot 2019.
- Ustawa Ukrainy z dnia 24 kwietnia 2001 r. nr 2402-III o ochronie dzieciństwa*, red. 31.12.20, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> / [Закон України „Про охорону дитинства” від 24 квітня 2001 р., ред. 31.12.20, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>].
- Ustawa Ukrainy z dnia 5 lutego 1993 r. nr 2998-XII o promowaniu formacji społecznej i rozwoju młodzieży na Ukrainie*, red. 09.08.2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> / [Закон України „Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” від 5 лютого 1993 р., ред. 09.08.2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>].
- Wallis Mieczysław, „Konceptje biologiczne w humanistyce”, [w:] *Fragmety filozoficzne, seria druga*, Warszawa 1959.

WHO, <https://mamadu.pl/142007,who-dzieci-do-2-roku-zycia-nie-powinny-uzywac-smartfono-w-i-tabletow#>.

Wyka Kazimierz, *Pokolenia literackie*, Kraków 1977.

Zewnętrzna migracja zarobkowa ludności Ukrainy. Biuletyn statystyczny na lata 2015-2017, Państwowa Służba Statystyki Ukrainy, <http://www.ukrstat.gov.ua/> (dostęp: 7.01.21) / [Зовнішня трудова міграція населення України. Статистичний бюлетень за 2015–2017 роки, Державна служба статистики України, <http://www.ukrstat.gov.ua/>].

<http://stapler.pl/hydepark/litery-dzielace-generacje-o-roznicach-miedzy-pokoleniem-x-y>.

<https://mamadu.pl/148943,cechy-nowego-pokolenie-alfa-definicja-generacji-a>.